

DEVIÁNS VISELKEDÉS

Kockázati magatartás

Deviáns viselkedés

**-egy adott korszakban és társadalomban
a társadalom által elfogadott normák
megszegése**

Régiókban:

**Agresszivitás, deviáns viselkedés,
öngyilkosság, depresszió,
alkoholizmus, bűnözés, lelki betegségek**

- A kulcsszó: **szocializáció**
- „A szocializáció, a társadalomba való beilleszkedés folyamata, melynek során az egyén megtanulja megismerni önmagát és környezetét, elsajátítja az együttélés szabályait, a lehetséges és elvárt viselkedésmódokat.”

- A gyermekkori szocializáció fő tényezője a *család*, amely elindítja a személyiség megalapozásának és differenciálódásának folyamatát, ezért tekintjük a szocializáció elsődleges színterének. Ideális esetben ez a szocializációs tér strukturálisan és funkcionálisan ép: a szülők együtt élnek, és érzelmi, szellemi, erkölcsi és anyagi téren egyaránt képesek biztosítani a gyermek számára szükséges háttérrel, s alkalmasak a társadalmilag elvárt erkölcsi normák, értékek közvetítésére is.

- A gyermek családi fészke azonban nem mindig jelent biztonságos búvóhelyet a társadalomból rá leselkedő veszélyekkel és kihívásokkal szemben. A gyermek problémái eljuthatnak addig a szintig, amikor már *veszélyeztetettségéről* beszélhetünk.
- *Mi a veszélyeztetettség?*
„...a veszélyeztetettség: olyan – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult – állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.”

A gyermek szocializációját alapvetően négy tényező alakítja:

- a *család*,
- az *iskola*,
- a *korosztályi csoport*, mely gyakran egyet jelent a serdülő lakókörnyezetében élő gyermekcsoportokkal,
- a *média*.

- *Korosztályi csoport* :

A serdülő generációban a korosztályi csoport befolyása jóval nagyobb hatással van a fejlődésben lévő személyiségre, mint bármely más szocializációs tényező. A jelentősége azért különösen fontos, mert a gyermek ebben a közegében tanulja meg új szerepeit (például a nemi szerepeket), és itt kap lehetőséget arra, hogy – a felnőttek világának kontrollja nélkül – magát kipróbálja, helyét önállóan kialakítsa vagy megtalálja egy csoporton belül.

- Az *iskola* az egyetlen szocializációs tényező, amelytől elvárhatjuk a család okozta sérelmek korrigálását. Ez azért indokolt, mert az iskola **államilag finanszírozott, intézményesített tudásközvetítő és szocializációs intézmény.**

Az iskola:

- érdekeket, problémákat szelektál, agregál, artikulál,
- jelez egyéb rendszereknek,
- a problémákat kanalizálja,
- szocializál, értéket hordoz és közvetít,
- kitermeli a következő pedagógus nemzedéket.

- Az iskolának számos feladata van: tanítás, erkölcsi nevelés, testnevelés, de elsősorban ***tudásközvetítés***.

Ma a jó pedagógus egy személyben:

- ***gyógypedagógus,***
- ***kommunikátor,***
- ***csoportdinamikai szakértő,***
pszichológus.

A pedagógia - tanárok szembesülnek azzal, hogy a diákok gondjai nem egyformák, így ezek egyénre szabott segítséget igényelnek.

A ***hátrányokkal küzdő gyermekeket*** az alábbi kategóriákba sorolta a tudomány:

- anyagilag jelentős lemaradást mutatók;
- veszélyeztetettek;
- fogyatékosok;
- tartósan betegek;
- szociálisan inadaptált gyermekek;
- deviánsok (szabálysértők, törvénytörők, bűnelkövetők);
- figyelemzavaros, motoros nyugtalansággal küzdő, tanulási zavaros

- Az iskolának **értékhordozó** és **értékközvetítő** szerepet kell ellátnia, amelyet lényegesen megnehezít a társadalom anómiás állapota s a szabadság túlzott térnyerése is. A modern jóléti társadalmakban nagyon népszerűvé váltak az alábbi gondolatok: a fegyelmezés rossz, mert stresszt okoz; nem szabad az embernek önmagához sem túl szigorúnak lennie, mert a túlzott elvárások pszichológiai terheket jelentenek; a stressz árt az egyén autonómiájának; nincsen jó vagy rossz, csak vélemények vannak stb. Ezeknek az elveknek az eredeti céljuk az volt, hogy a pszichológia eredményeit a nevelésben is népszerűsítsék és az egyén vélemény szabadságát hangsúlyozzák.

- A fiatalkori bűnelkövetés sokszor nem marad az iskola belügye, a tizennegyedik életévét betöltöttre ugyanis büntetőjogi felelősségre vonás vár.
- **FONTOS!** *A tünet kezeléseként ne a gyermeket büntessük azzal, hogy eltávolítjuk az iskolából.*
- Nagyon gyakori a *csavargás*, az értelmetlen szabadidő-tevékenység, mely akkor tekinthető a legveszélyesebbnek, ha ún. *menekülő csavargás*. Ez megfelelő szabadidős programokkal elkerülhető

Veszélyeztetettség négy szegmense:

- **szociális (anyagi)**
- **egészségügyi**
- **környezeti**
- **magatartási okok**

- Az *anyagi veszélyeztetettség* a leggyakoribb. A szülő ennek „felvállalását” tartja a legkevésbé kínosnak, és a segítségnyújtás formája ebben az esetben a legeggyértelműbb.
- Az anyagi veszélyhelyzet sokszor párosul a gyermek *egészségügyi veszélyeztetettségével* is.
- A *környezeti veszélyhelyzetek* közül a leggyakoribb az alkoholizmus, a veszélyeztetettség hátterében az esetek 60–70%-ában ez áll.

A gyermek kábítószeres elleni védelme

- **Kábítószernek** hívják a különböző **növényi eredetű**, hallucinációt okozó anyagokat.
- **A pszichotrop** szerek kábítószerként nyilvántartott, de **gyógyszerként** is alkalmazott főként mesterséges anyagok.

Ezeket **együttesen drognak** nevezzük, azaz az olyan természetes és mesterséges anyagokat, amelyek az élő szervezetbe jutva annak egy vagy több funkcióját megváltoztatják.

Jogi alapon beszélünk **legitim** szerekről, amelyek fogyasztása nem tiltott (alkoholt tartalmazó italok, dohányárak),
illegitim szerekről, amelyek előállítását, forgalmazását, fogyasztását jogszabályok tiltják, korlátozzák.

A gyermekek esetében az előbbi csoportba tartozó szerek is korlátozandók.

A drogok csoportosítása:

a lágy

hasis és más
kannabusz-származékok
(pl. marihuána),

és a kemény drogok

(az ópiátok, a stimulánsok, az LSD)
mindenütt büntetik

Állami feladatok:

- **Törvényhozási szinten**
- **Egészségpolitikai feladatok:** kábítószer prevenciós programok
- **Szociális intézkedésként,** amely a kortárs csoportokat vonja be a kábítószer kipróbáló vagy már élvező fiatalokat felvilágosító, prevenciós, illetve a segítő tevékenységbe.
- **A nevelésügyi intézkedések** közé tartoznak az iskolai tananyagba beépített felvilágosító programok.
pl. DADA program. 1982-ben az USA-ban dolgozták ki a mozaikszó jelentése: Dohányzás – Alkohol - Drog – AIDS.

A kábítószer elleni védelem

- Tinédzserek, 14-16 évesek, magától értetődőként kezelik a tényt, hogy isznak és dohányoznak.
- Az alábbi idézet mutatja meg legjobban a káros szokásokhoz való hozzáállást:

„Én, mint 16 éves azt mondom, hogy az ivás egészséges, a cigitől meg férfiasabb lesz a hangod, bár én pipázok, mert ez ad egyéniséget és intellektuális külsőt.”

Magatartási veszélyeztetettség:

- A látszólag legkönnyebben kezelhető probléma: a **szorongó** gyermek, akit a pedagógusok nagy része csendes, szófogadó, magatartászavarral nem küzdő gyermekként tart számon.
- A generalizált szorongásos tüneteket mutatók közül a későbbiekben sokan válnak komolyabb pszichés terhek hordozóivá, amiből kialakulhat felnőttkori depresszió ami az öngyilkosságok háttérében 90%-ban megtalálható.

Gyermekkori depresszió

- A modern társadalom betegsége
(mai fiatalok 60%-a, nagyszülei 1%-a)
- a '80-as évekig a tudomány tiltakozott ellene
(eltér a felnőtt depressziótól)

Okai:

- **genetikai:** a gének közti eltérés, öröklődik, hordozható
- **társadalmi:** nagy csoportok, versengés a sikerért
- **környezeti tényezők:** család

Családi és kulturális háttér

- **tekintély elven alapuló szülő-gyermek viszony**
- **az anya által kialakított függőségi viszony**
- **tárgyelvesztés (Freud)**
  - **halál**
  - **válás**

Tünetei:

- boldogtalanság érzése
- tehetetlenség
- közömbösség
- étvágytalanság, de iszákos,
- alvászavar
- Krónikus fáradtság
- önértékelési zavarok
- koncentráció-, emlékezőképesség csökkenése
- figyelmetlen, lelkileg nincs jelen
- ingerlékenység (tanár, szülő, barátokkal)

**A depresszió legveszélyesebb,
legsomorúbb, legtragikusabb
következménye az öngyilkosság.**

**Ma régióinkban évenként 25-30 gyermek-
és serdülőkorú fiatal vet véget életének.
Barát, partner elvesztése, csalódás,
iskolai konfliktusok önmagukban nem
váltanak ki öngyilkossági kísérletet, a
háttérben családi patológia mindig
előfordul.**

A depressziós és öngyilkossági eseteket nemhogy semmilyen szakmai intézmény de a szűkebb családi és iskolai környezet sem szokta időben észlelni.

Általános az a vélekedés, hogy valaki azért hangoztatja öngyilkossági szándékát, mert „feltűnési viszketegsége van” vagy „fel akarta hívni magára a figyelmet”, tehát sem az iskola, sem a barátok nem realizálják, hogy vészjelzésekről van szó.

Pedagógia: ha gyanúnk van arra, hogy a serdülő öngyilkosságra készül, egy rövid őszinte beszélgetés, nem több mint 15-20 perc alatt sokszor megszerezhetjük a legfontosabb információkat.

Régióinkban évenként kb. 4500 a sikeres öngyilkosságok száma, de ennek a kísérletek kb. ötszörösét teszik ki. Az öngyilkosok háromnegyede férfi, míg a kísérleteket leginkább nők hajtják végre. Az öngyilkossági gyakoriság az életkorral együtt emelkedik.

Problémák a fiatal lányoknál

(15–19 éves lányok, országos minta, 1604 személy)

Az előfordulás aránya (%)

Alkoholizálás	7,1
Droghasználat	7,7
Dohányzás	29,8
Öngyilkossági gondolatok	33,0
Öngyilkossági kísérlet	5,5
Szorongás, indokolatlan félelem	7,7
Depresszivitás	7,8
Kedvezőtlen egészségi állapot	3,5
Nagyfokú szomatizáció (fájdalom, gyomor- bélrendszeri panaszok, szexuális és neurológiai tünetek)	15,0

Az élet pozitív oldalát keresd!

Köszönöm a figyelmet!

